

Klarar Sverige skolbristen?

Om hinder för fristående skolors etablering
i skuggan av den växande skolbristen

Januari 2020

Förord

Befolkningen växer i Sverige och det gäller inte minst antalet barn i förskole- och skolåldern. Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har under flera år pekat på att det finns ett stort behov av fler skollokaler. Den största befolkningsökningen finner vi i de stora kommunerna, de med över 100 000 invånare.

Dessa tillväxtkommuner har ofta många fler utmaningar än bara att klara av att tillgodose de behov som ett ökat elevantal innebär. Antalet äldre ökar och investeringsbehoven är stora i en växande kommun.

Det gör att många kommuner vänder sig till friskolehuvudmän och frågar om inte de kan bidra genom att etablera en ny skola i kommunen. En friskoleetablering innebär ju att kommunen avlastas en del investeringskostnader. Många friskolehuvudmän är intresserade av att bidra, de vill växa. Men hur lätt är det?

I den offentliga debatten låter det ofta som om det bara är att starta en skola för den som vill. Men till skillnad från kommunala skolor så finns det ingen fri etableringsrätt för friskolor. För att få starta en friskola så krävs det tillstånd från Skolinspektionen.

Hur förhåller sig Skolinspektionens tillståndsprövningar till det faktum att det finns ett stort behov av fler skolplatser? Det är en intressant fråga som inte alls diskuterats och därför bad vi Robin Nilsen att granska om och i så fall hur Skolinspektionen tar hänsyn till behovet av fler skolplatser i växande kommuner.

Rapportförfattaren har tittat på ansökningar gjorda under perioden 2015 till 2018 i några tillväxtkommuner. Ansökningarna handlar om såväl nyetableringar som utökning av befintlig verksamhet.

Rapporten visar tydligt att dagens regelverk gör att det är näst intill omöjligt att planera så att en friskola finns på plats i ett nybyggt område när inflyttningen sker. Skolinspektionens bedömning av elevprognoserna baseras på dagens läge och inte på det faktum att det är ett växande bostadsområde där många potentiella elever inte ens är bosatta i dagens läge.

Kraven vid tillståndsprövningen innebär kort sagt att det är i princip omöjligt för en kommun att samplanera nya bostadsområden med en friskolehuvudman.

Det är min förhoppning att denna rapport kan bidra till en diskussion kring hur vi kan kraftsamla i Sverige, mellan offentlig och privat sektor, för att tillsammans hantera den välfärdsutmaning som ökning av såväl antalet barn och unga i skolåldern som antalet äldre innebär för landets kommuner. Om kommunerna ska avlastas en del av den utmaning som ligger framför dem behövs det ett annat perspektiv när det gäller tillståndsprövningen för friskolor. Detta är en nationell fråga som berör många människor och som handlar om väl fungerande logistik och effektivitet i ett växande Sverige.

Stockholm januari 2020

Ulla Hamilton

Vd Friskolornas riksförbund

Bakgrund

Skolbrist i kommunkrisen

Skolbristen är ett faktum. Utbyggnaden av skolplatser hänger inte med den kraftiga befolkningsökningen. Behovet är så pass stort att av den totala ökningen av antalet skolplatser i riket, beräknas landets kommuner med över 100 000 invånare svara för mer än varannan skolplats.¹

Samtidigt går kommunerna mot kärvare tider. Underskotten växer och lågkonjunkturen står runt hörnet. När färre behöver försörja fler ökar kostnaderna snabbare än intäkterna. Lokaler utgör den näst största utgiften i skolan och bara att bygga lokaler för att täcka bristen på skolplatser skulle kosta kommunerna många miljarder kronor.²

Lyckligtvis står inte kommunerna ensamma. I Sverige går hundratusentals barn och ungdomar i fristående skolor. Skolor som ofta har långa köer och vill kunna slå upp dörrarna för fler elever. Intresset är även starkt hos enskilda att starta nya skolor. Tillåts dessa att i högre grad etablera sig, skulle kommunerna avsevärt kunna avlastas i att möta skolbristen.

Mot bakgrund av skolbristen, undersöks i den här rapporten vilka hinder enskilda möter vid Skolinspektionens tillståndsprovning kring nyetablering och utökning av fristående skolor.

Frågeställningar som undersöks är:

Hur ser intresset kring nyetablering och utökning av fristående skolverksamhet ut?

Hur många ansökningar godkänns och hur har utvecklingen de senaste åren sett ut?

Hur stor andel av ansökningarna avslås och hur har utvecklingen sett ut de senaste åren?

På vilka grunder avslås ansökningarna?

Hur ser läget ut i några av de kommuner där skolbristen är som störst?

¹ Om den snabba tillväxten av unga åldersklasser och framtida behov av friskoleplatser, Friskolornas riksförbund, 2018

² Ekonomirapporten oktober, Sveriges Kommuner och Regioner, 2019

Bakgrund

Fakta om friskolor

I Sverige fanns det under läsåret 2018/19 totalt 822 fristående skolenheter inom grundskolan och 434 fristående skolenheter inom gymnasieskolan. Antalet har ökat stadigt sedan friskole-reformen 1992. Nästan var femte elev går idag i en fristående grundskola och cirka en tredjedel på fristående gymnasieskolor.³

Vem som helst får inte starta en friskola. Sökanden behöver gå igenom ett flertal steg från ansökan till tillstånd eller avslag. Skolinspektionen är den myndighet som fattar beslutet. Den juridiska grunden för denna process redogörs för senare under rapporten, men förenklat ser den ut enligt följande:

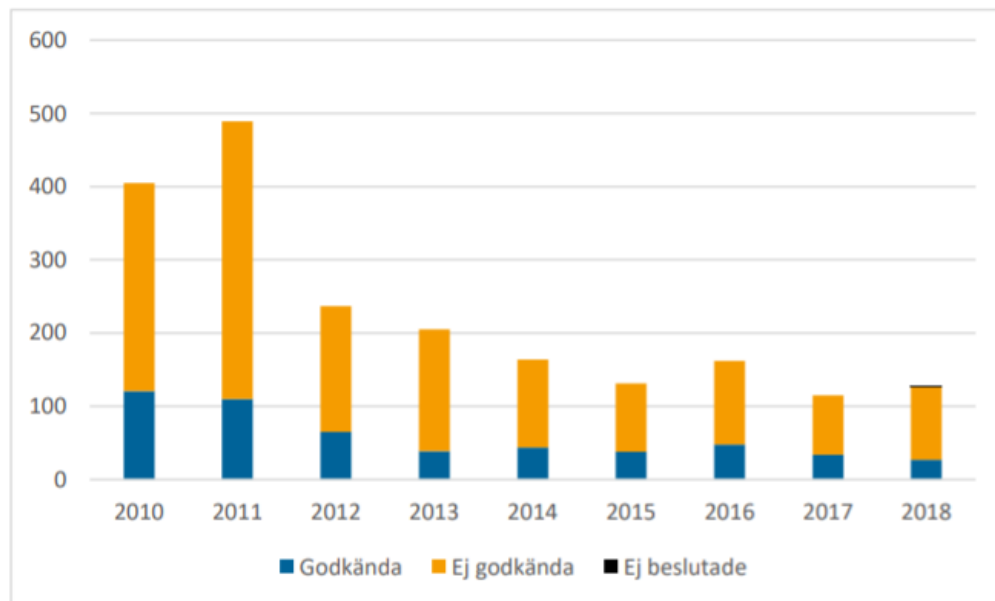
1. Sökande skickar in ansökan till Skolinspektionen om att få starta en ny friskola i en viss kommun eller att utöka verksamheten på en befintlig skola.
2. Skolinspektionen begär remissvar från kommunen innefattandes elevstatistik och annat underlag. Kommunen får också möjlighet att yttra sig om nyetableringen eller utökningen.
3. Skolinspektionen gör en ägar- och ledningsprövning av sökande samt en helhetsbedömning utifrån innehållet i ansökan, uppgifter från kommunen samt myndighetens egen utredning.
4. Skolinspektionen godkänner eller avslår ansökan.⁴

³ Ekonomifakta, Friskolor i Sverige, genom statistik från Skolverket, 2019

⁴ Skolinspektionen, Så handläggs ansökan, 2019,

Skolinspektionens diagram nedan⁵ visar hur antalet ansökningar minskat kraftigt samtidigt som myndigheten blivit mer restriktiv. Den här rapporten kommer att ta sikte på hur situationen sett ut sedan 2015 i framförallt de kommuner med över 100 000 invånare, där bristen på skolplatser är som störst.

Diagram 1. Antal godkända respektive ej godkända ansökningar om nyetablering av fristående skola, 2010–2018.

⁵ Skolinspektionen, Beslut om ansökningar att starta eller utöka fristående skola – läsåret 2019/20

Statistik

Skolinspektionens beslut

I det här avsnittet presenteras statistik från Skolinspektionen om tillstånd för fristående skolverksamhet. Tillståndsprövningen gäller fristående grundskolor, grundsärskolor, gymnasieskolor och gymnasiesärskolor. Statistiken innefattar såväl utökning av befintlig verksamhet som nyetablering och gäller fristående skolor i Sveriges kommuner med över 100 000 invånare.⁶ Dessa var i 2018 års folkräkning Borås, Eskilstuna, Gävle, Göteborg, Halmstad, Helsingborg, Huddinge, Jönköping, Linköping, Lund, Malmö, Nacka, Norrköping, Stockholm, Umeå, Uppsala, Västerås och Örebro.⁷

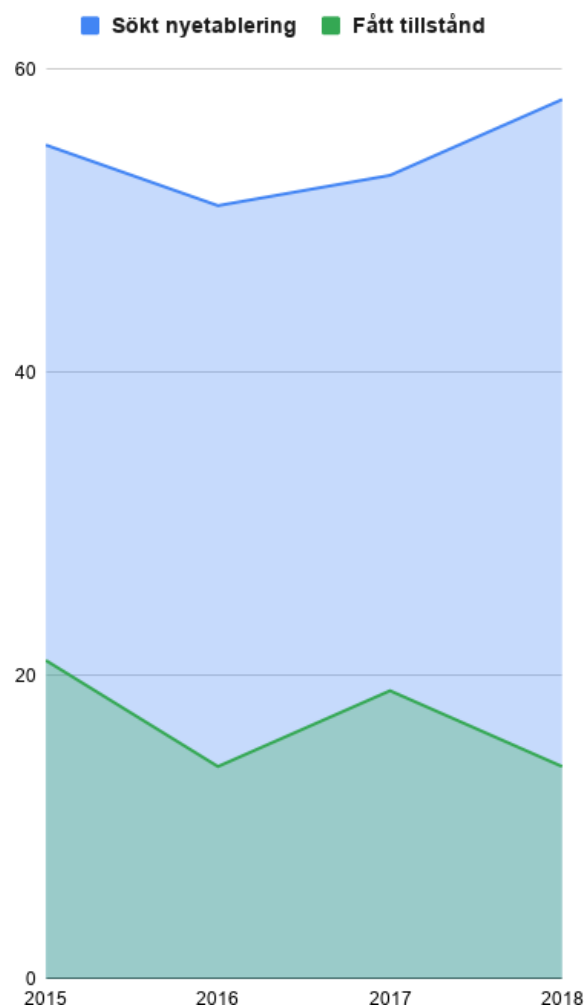
Färre nyetableringar godkänns

Statistiken visar antalet ansökningar om nyetablering samt antalet beslut där Skolinspektionen godkänt ansökan i sin helhet och därmed gett tillstånd för verksamheten.⁸

Som framgår i diagrammet visar den hur Skolinspektionen blivit allt mer restriktiv med att bevilja tillstånd samtidigt som antalet ansökningar ökat de senaste åren.

Medan antalet ansökningar om nyetableringar ökade något med dryg 5 procent sedan 2015, minskade antalet godkända beslut med drygt 33 procent under samma period.

Trenden tycks alltså vara att Skolinspektionen blir allt mer restriktiv. Skillnaden var som störst 2018 där antalet ansökningar var mer än fyra gånger högre än antalet ansökningar som godkändes.

⁶ Folkmängd topp 50, SCB, 2018

⁷ Beslut för ansökningar om godkännande att starta fristående skola och utöka verksamhet på befintlig fristående skola efter beslutstyp och skolform, Skolinspektionen, 2015 – 2018

⁸ 2018 var det totalt 58 st ansökningar varav 14 st fick tillstånd. 9 st avskrevs vilket innebär att ansökan drogs tillbaka av något skäl.

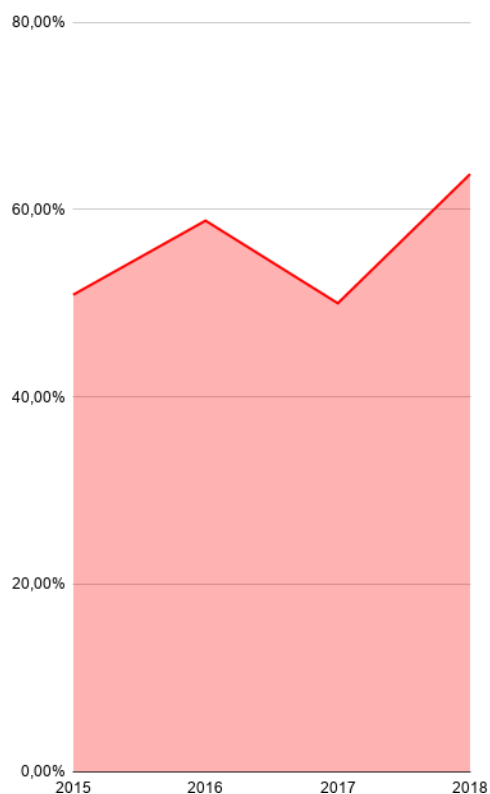
Mer än hälften av nyetableringarna stoppas

Statistiken visar andelen avslagna ansökningar om tillstånd för nyetablering av fristående skolor som Skolinspektionen beslutat i Sveriges kommuner med över 100 000 invånare.

Även här syns mönstret kring att Skolinspektionen blir mer restriktiv i sin prövning av nyetableringar. Från att ungefär hälften av ärendena fick avslag i sin helhet 2015, steg den siffran 2018 till knappt 64 procent.

Denna siffra inkluderar inte ansökningar som endast blivit godkända efter omprövning.⁹ Varje år finns det flera fall där flera delar av en ansökan avslås av Skolinspektionen. Det kan exempelvis handla om att sökande vill starta en gymnasieskola, men att enbart några av de sökta programmen får tillstånd.

Andel avslagna ärenden

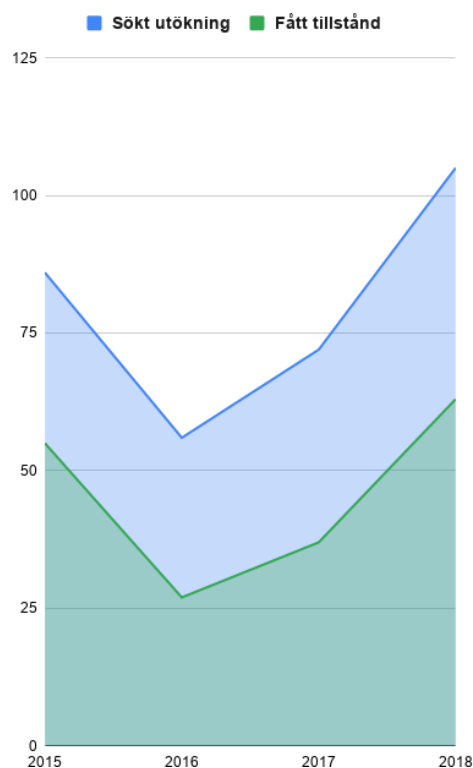
Växande intresse att utöka verksamheten

Grafen visar antalet ansökningar om att utöka verksamheten exklusive de ärenden som avskrivits, samt antalet beslut där Skolinspektionen godkänt ansökan i sin helhet och därmed gett tillstånd.¹⁰

Utökning av befintlig verksamhet kan exempelvis vara att en grundskola utökas med fler årskurser, eller att en gymnasieskola utökas med fler program.

Resultatet visar på ett starkt intresse för att utöka verksamheten. Mellan 2015 och 2018 ökade antalet ansökningar med 22 procent. Under samma period ökade antalet som godkändes med drygt 14 procent.

Även om Skolinspektionen alltså är mer tillåtande med att låta befintliga aktörer utsöka sin verksamhet än att släppa fram nya, så har skillnaden mellan antalet ansökningar och tillstånd dock växt de senaste åren.

⁹ 2018 var det totalt 37 av 58 nyetableringar som avslogs. Utöver dessa blev sju godkända efter omprövning.

¹⁰ 2018 var det totalt 109 ansökningar varav 63 fick tillstånd. 4 avskrevs.

Svårt få tillstånd att utöka verksamheten

Här visas andelen ansökningar om tillstånd för utökning av verksamhet som Skolinspektionen har avslagit.

Grafen visar en markant förändring mellan 2015 och 2017. Andelen avslag mer än fördubblades under perioden. Från att drygt 23 procent av ansökningarna avslogs 2015 till drygt 58 procent två år senare.

Även här ska noteras att statistiken inte innefattar ansökningar som endast godkännts efter omprövning.¹¹

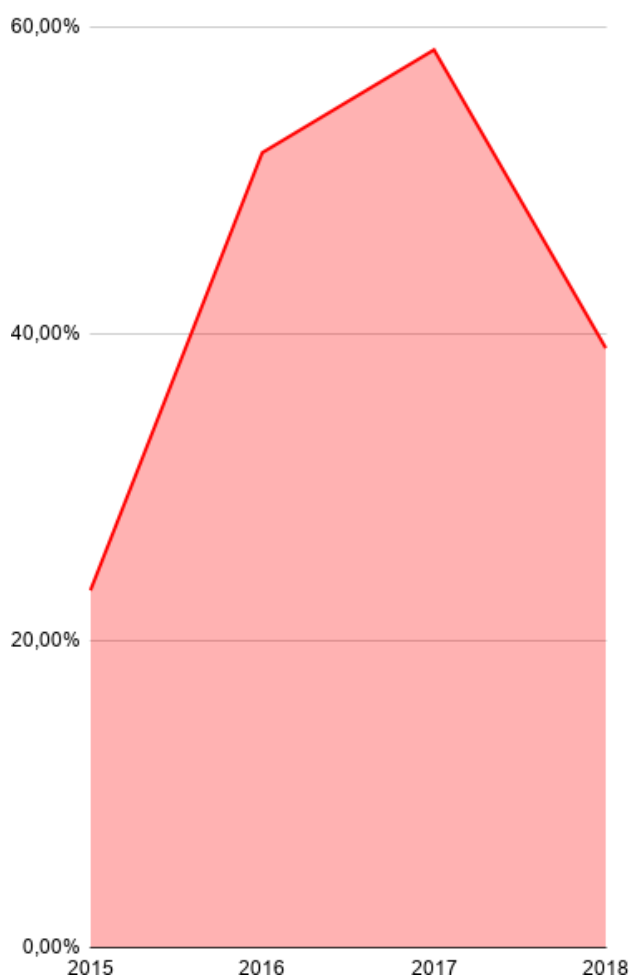
Även om andelen avslag minskade från sin topp 2017, till 39,1 procent av besluten 2018, är trenden tydlig. Skolinspektionen har de senaste åren blivit betydligt mer restriktiv även när det gäller att tillåta fristående skolor att utöka verksamheten.

Avvikelsen 2018 förklaras dessutom i Skolinspektionens egen statistikrapport av att det var ett år då tillstånd för avvikelser inom de nationella programmen, så som särskilda varianter av dessa, behövde förnyas. Det bör alltså ses som ett undantag snarare än ett avbrott från trenden att myndigheten blir allt mer restriktiv i sin tillståndsprövning.

Enligt rapporten är den vanligaste avslagsgrunden för ansökningar att sökanden inte har visat att elevunderlaget är tillräckligt stort för att verksamheten ska kunna bedrivas långsiktigt.¹²

I nästkommande avsnitt undersöks den lagstiftade grunden för Skolinspektionens tillståndsprövning.

Andel avslagna utökningar

¹¹ 2018 var det totalt 41 av 109 utökningar som avslogs. Utöver dessa blev en godkänd efter omprövning.

¹² Beslut om ansökningar att starta eller utöka fristående skola – läsåret 2019/20, Skolinspektionen, 2018

Fakta

Tillståndsprovning enligt gällande rätt

Grunden för Skolinspektionens beslut finns i 2 kap. 5 § Skollagen:

”Godkännande ska lämnas om den enskilde

1. genom erfarenhet eller på annat sätt har förvärvat insikt i de föreskrifter som gäller för verksamheten,
2. har ekonomiska förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för verksamheten, och
3. i övrigt har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen.

Vidare krävs att den enskilde i övrigt bedöms lämplig. I fråga om en juridisk person krävs att samtliga som anges i 5 a § 1-4 bedöms lämpliga. Vid lämplighetsbedömningen ska viljan och förmågan att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna, laglydnad i övrigt och andra omständigheter av betydelse beaktas.

För att godkännande ska lämnas krävs därutöver att utbildningen inte innebär påtagliga negativa följder på lång sikt för eleverna eller för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna i den kommun där utbildningen ska bedrivas. Om godkännandet avser gymnasieskola eller gymnasiesärskola ska följderna i närliggande kommuner för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna också beaktas. Avser godkännandet förskoleklass, grundskola eller grundsärskola krävs därutöver att elevunderlaget är tillräckligt för att verksamheten ska kunna bedrivas långsiktigt.”

Vidare framgår i 5 d § punkt av samma lag att den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om villkor för godkännande av samtliga kriterier ovan utom det om ”att i övrigt ha förutsättningar att följa föreskrifter” samt det om ”negativa följder”.

I 15 kap. 3 § Skolförordningen har regeringen bestämt att Skolinspektionen kan meddela ovanstående föreskrifter. Det gör myndigheten enligt SKOLFS 2011:154: ”Statens skolinspektions föreskrifter om ansökan om godkännande som huvudman för fristående skola”.

Detta gör att Skolinspektionen har en mycket stor makt att inom sig själv besluta över vad skollagens bestämmelser egentligen innebär när det gäller att hantera tillståndsansökningar. Myndighetens egna föreskrifter är omfattande och kommer att undersökas i den mån de aktualiseras i de case som rapporten behandlar.

Case

Nacka

Nacka har näst störst befolkningsökning av alla kommuner i Stockholms län.¹³ Enligt kommunens beräkningar, som framgår av yttranden som lämnats till Skolinspektionen, väntas befolkningen öka med 46 procent till år 2030. En utveckling som inte minst förstärks av den beslutade utbyggnaden av tunnelbanan till Nacka.

I Nacka kommun ses fristående skolor som en del av lösningen för att bygga ut antalet skolplatser som den kraftiga befolkningsökningen medför. Därför har kommunen i yttrandena ställt sig positiv till nyetablering och utökning av fristående skolor.

Sedan 2015 har Skolinspektionen fått 28 ansökningar om att nyetablera eller utöka skolverksamhet i Nacka. Skolinspektionen avslog 10 i sin helhet och tre avskrevs. 2018 avslogs hälften av de åtta ansökningarna. Trots behovet av skolplatser i Nacka, grundar sig ofta Skolinspektionens beslut på att de sökande inte anses kunna visa att det finns tillräckligt elevunderlag för den tilltänkta skolan.

Enligt 12 § i Skolinspektions föreskrifter SKOLFS 2011:154 behöver den sökande inkomma med "en intresseundersökning eller därmed jämförbara uppgifter som visar ett riktat intresse från målgruppen till den planerade utbildningen och skolenheten". Ofta är det denna föreskrift som Skolinspektionen använder när den sökande inte anses ha visat att det finns ett tillräckligt elevunderlag. Vidare anser myndigheten, enligt sina egna instruktioner till de sökande, att generella beskrivningar av befolkningsutveckling inte utgör tillräcklig grund för elevprognoser.¹⁴

Föreskriften aktualiserades i ärende 2018:1046. Det gällde Kunskapsskolans ansökan om att starta grundskoleutbildning på västra Sicklaön. Västra Sicklaön är det snabbast växande området i Nacka. Enligt kommunen byggs 13 500 av totalt 20 000 planerade bostäder där. Området berörs dessutom av tunnelbaneutbyggnaden. Dessa omständigheter, som ligger till direkt grund för skolbristen i Nacka, gavs ingen vikt av Skolinspektionen. Myndigheten lade istället vikt vid på det sätt som Kunskapsskolan hade utformat intresseundersökningen.

Undersökningen var utformad så att frågorna gällde huruvida vårdnadshavare till elever kunde tänka sig byta till en skola så som den beskrevs i undersökningen. Efter sista frågan framgick Kunskapsskolan som uppdragsgivare. Enligt Skolinspektionen var detta en omständighet som talade för att Kunskapsskolan inte kunde visa att det fanns ett "riktat intresse" för skolan. Vidare uppgav, av 300 tillfrågade vårdnadshavare, 19 respektive 15 procent beroende på barnets årskull att de kunde tänka sig att byta till skolan. Även det menade Skolinspektionen pekade på att riktat intresse saknades eftersom det då inte framgick exakt vilket antal varje andel motsvarade.

¹³ Folkmängd i riket, län och kommuner 31 december 2018 och befolkningsförändringar, SCB, 2018

¹⁴ Instruktioner till ansökan om godkännande som enskild huvudman för en nyetablering av en fristående skola, Skolinspektionen, 2018

Case

Norrköping

Norrköping är en av Sveriges snabbast växande kommuner och med det följer ett stort behov av skolplatser.

Sedan 2015 har Skolinspektionen fått 27 ansökningar om att nyetablera eller utöka skolverksamhet i Norrköping. 15 avslogs i sin helhet och tre avskrevs. 2018 godkände inte Skolinspektionen en enda nyetablering i kommunen. Av tolv aktiva ansökningar avlog myndigheten tio. Avslagen gällde både nya aktörer och aktörer som är etablerade i hela Sverige, exempelvis Kunskapsskolan och Jensen Education.

Skälet var i samtliga fall att Skolinspektionen inte ansåg att de sökande hade förutsättningar att uppfylla myndighetens föreskrifter. Liksom tidigare gällde detta oftast kraven på hur de sökande ska visa att de har ett tillräckligt elevunderlag. Det är dock inte de enda kraven som behöver uppfyllas.

Ärende 2018:1143 gällde JBIS Norra som ville starta grundskola. Norrköpings kommun föreslog att Skolinspektionen skulle godkänna ansökan men den avslogs istället eftersom JBIS Norra inte ansågs kunna uppvisa en realistisk budget. Bland annat eftersom kostnaderna för lokaler ansågs vara "förhållandevis lågt beräknade". Detta trots att medelvärdet av lokalkostnaden för de tre första läsåren, 14 930 kr per elev och år, endast marginellt understeg kommunens genomsnittliga kostnad på 15 100 kr per elev och år. JBIS Norra hade också inkommit med en redogörelse för hur lokalerna kunde utformas kostnadseffektivt.

Vad gäller kostnaderna för litteratur, utrustning och skolbibliotek hade JBIS Norra motiverat varför de var lägre än genomsnittet. Skälet var att eftersom skolan var nystartad, så skulle utbudet av litteratur successivt öka över tid samt genom att delar av denna efterskänktes från en systerskola. Dessutom hade sökande planer kring rutiner för elevernas skolmateriel och utrustning så att dessa kunde återanvändas. Skolinspektionen godtog inte förklaringen utan menade att detta innebar att syftet med utbildningen riskerade att inte kunna uppfyllas.

Ärendet väcker frågan om i hur stor utsträckning Skolinspektionen kan tillåta fristående aktörer att testa mer kostnadseffektiva sätt att bedriva verksamhet på. Hade det inverkat på kvalitén, är det rimligen något myndigheten skulle kunna lyfta i de många uppföljningar som görs inom ramen för myndighetens tillsyn. Vad gäller lokaler exempelvis har fastighetsbolaget Skanska i en rapport¹⁵ visat hur skollokaler kan användas smartare. Ett mer effektivt nyttjande av lokaler kan innebära att mer av skolpengen används till undervisning istället för till lokaler som står tomma. Den typen av innovation riskerar att begränsas när Skolinspektionen stoppar även marginella kostnadseffektiviseringar som inte behöver inverka på undervisningens kvalitet.

¹⁵ Smartare skolor, Skanska, 2017

Case

Haninge

Även om Haninge inte är en av Sveriges kommuner med över 100 000 invånare så är det en av landets snabbast växande. Även i de kommunerna växer skolbristen samtidigt som Skolinspektionen är restriktiv i sin tillståndsprövning. Sedan 2015 har Skolinspektionen haft 11 ansökningar om att nyetablera eller utöka skolverksamhet i Haninge. 8 avlogs i sin helhet och en avskrevs.

I det område som växer mest i kommunen, Vega, har tusentals nya bostäder byggts och där finns sedan den 1 april 2019 en ny pendeltågsstation. Det var under toppen av denna byggnation som Raoul Wallenbergsskolorna i samråd med kommunen sökte etablera sig i Vega.

Haninge hade tidigt i områdets planering tagit ställning till att ta hjälp av externa aktörer för att hjälpa kommunen att täcka behovet av skolplatser. 2016, innan bostäderna byggts, fattade man beslut där det planerades att Raoul Wallenbergsskolorna skulle driva en förskola och F-6-skola i Vega.

Förskolan kom i drift som planerat men när det gällde grundskolan satte Skolinspektionen stopp. Enligt myndigheten hade Raoul Wallenbergsskolorna inte uppfyllt kravet i myndighetens föreskrifter om att sökande ska visa ett riktat intresse från målgruppen för verksamheten. Med andra ord fanns enligt Skolinspektionen tveksamheter kring elevunderlaget.

Liksom i Nacka-fallet invände Skolinspektionen att generella befolkningsökningar inte kunde tas med i bedömningen, eftersom det skulle vara "fullt möjligt att nyinflyttade barn och deras vårdnadshavare väljer andra skolor". Vidare hade Skolinspektionen invändningar mot den intresseundersökning som Raoul Wallenbergsskolorna hade använt sig av. Den gjordes utifrån ett urval på 1800 som var aktuella för förskoleklass samt årskurs 1-6. Enligt myndigheten var formuleringar i undersökningen för vaga för att kunna anses ha visat att det fanns ett riktat intresse. Inte heller att Wallenbergsskolorna är en etablerad och populär aktör med köbildning och som har stort förtroende av kommunen påverkade bedömningen.

Raoul Wallenbergsskolorna överklagade beslutet till Förvaltningsrätten. Vid det laget var det ett och ett halvt år kvar till skolan planerades var igång och det hade då kommit in ansökningar som motsvarade 70 procent av skolan platser. I sin framställning till rätten menade Skolinspektion att inte heller den uppgiften visade att det fanns ett riktat intresse till den grad att elevunderlaget kunde anses tillgodosett. Förvaltningsrätten gick på Skolinspektionens linje men beslutet överklagades vidare till kammarrätten.

Vid det laget hade 307 ansökningar inkommit vilket var över antalet platser. Skolinspektionen vidhöll sin argumentation men denna gång menade Kammarrätten att myndigheten måste ta hänsyn till ansökningarna. Domslutet blev därför att Skolinspektionen behövde ompröva beslutet, vilket är där ärendet befinner sig nu.

Avslutning

Klarar Sverige skolbristen?

Kommunkris, lågkonjunktur och en befolkningsökning som slår rekord. Utmaningarna för kommunerna är stora i att lösa den skolbrist som uppstår när antalet elever ökar snabbare än antalet skolplatser som behövs. Men det är inte en utmaning som kommunerna behöver ta sig an ensamma. Tvärtom. Runt om i landet finns det människor och friskolehuvudmän som vill starta fristående skolor eller utöka sin befintliga verksamhet för att ge plats åt fler elever.

Den här rapporten har visat att det under de senaste åren vuxit fram ett ökat intresse bland enskilda att etablera skolverksamhet. Ett intresse som av många kommuner ses som helt nödvändigt för att kunna klara skolbristen. Samtidigt finns en paradox där Skolinspektionen allt oftare avslår ansökningarna, ofta just med hänvisning till bristande elevunderlag. Frågan är om Skolinspektionens föreskrifter är anpassade till den verklighet kommunerna nu står inför?

För visst finns det ett berättigat syfte bakom Skolinspektionens föreskrifter om att enskilda huvudmän ska kunna visa att det faktiskt finns elever som kommer att gå på skolan. Det handlar om att ta tillvara på att skolpengen används på ett ansvarsfullt sätt men också ytterst om att säkerställa att eleverna får tillgång till en kvalitativ och långsiktigt hållbar skolgång.

Skolinspektionens avslag i de här fallen handlar dock inte om kvalitetsbrister hos de som ansöker om att starta skola. Som situationen i inte minst Nacka och Haninge visar, handlar det snarare ofta om att Skolinspektionen inte tar hänsyn till att förutsättningarna kring att visa intresse för en skola skiljer sig betydligt mellan befintliga bostadsområden och obebyggda. När en sökande inte enligt myndighetens föreskrifter kan visa på intresseanmälningar för en skola i ett område dit ingen flyttat än, anses de inte ha en realistisk budget och stoppas.

Genom detta regelverk hindras kommunerna från att redan i sin detaljplanering av områden kunna bjuda in intressenter som kan tänkas vilja etablera sig i området. Kan en kommun inte ta hjälp av fristående aktörer redan på planeringsstadiet, behöver kommunen istället budgetera för finansieringen av nybyggda lokaler ensam och alltså planera som om kommunen själv skulle tvingas starta verksamheten. Det innebär allt annat än en avlastning för kommunen.

Skolinspektionens föreskrifter sätter en mycket snäv ram kring vad som krävs för att det ska anses finnas riktat intresse. Någon helhetsbedömning görs inte. Som Haningefallet visade så gjorde olika omständigheter som myndigheten överhuvudtaget inte tog hänsyn till att Raoul Wallenbergsskolans platser mer än fylldes under tiden som ärenden prövades av domstol.

Att tillgodose behovet av skolplatser är ett nationellt samhällsintresse. Med gemensamma krafter kan kommuner, fristående huvudmän och myndigheter tillsammans skapa de förutsättningar som krävs för att Sverige ska klara skolbristen.